
Kuramdan Uygulamaya
TÜRKÇE DERS KİTABI
İNCELEMELERİ

Serpil ÖZDEMİR

Ankara

2019

Kuramdan Uygulamaya TÜRKÇE DERS KİTABI İNCELEMELERİ

Serpil ÖZDEMİR

©Tüm Hakları Saklıdır. 2019.

Bu kitabın Türkiye'deki basım, yayın, satış hakları Anı Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık San. Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri herhangi bir bilgi depolama ve erişim sistemiyle veya mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, aktarılamaz veya dağıtılamaz.

Yayıncı Sertifika No : 16003

Matbaa Sertifika No : 33748

ISBN : 978-605-170-274-2

Kapak Tasarımı : Anı Yayıncılık - Kezban KILIÇOĞLU

Dizgi-Mizanpaj : Anı Yayıncılık - Kezban KILIÇOĞLU

Baskı : Vadi Grafik

Adres : 2284. Sk. No: 101, 06378 İvedik Osb/ Yenimahalle/ Ankara

Tel : 0 312 395 85 72

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

ÖZDEMİR, Serpil

Kuramdan Uygulamaya

TÜRKÇE DERS KİTABI İNCELEMELERİ

Anı Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara / Türkiye

2019, 200 Sf., 16 x 24 cm

ISBN: 978-605-170-274-2

Eğitim, Türkçe Öğretimi, Dil Bilgisi, Etkinlik, Metin Değerlendirme, İnceleme

---

Anı Yayıncılık

Kızılırmak Sok. 10/A

Bakanlıklar / ANKARA

Tel : 0 312 425 81 50 pbx

Faks : 0 312 425 81 11

e-posta : aniyayincilik@aniyayincilik.com.tr

<http://www.aniyayincilik.com.tr>

A harfinin evrimi

ÖNSÖZ

Bilgi ve iletişim teknolojileri her ne kadar hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da kullanılmaya başlasa da ders kitaplarının yerini tutmaya henüz aday değildir. Sınıflar akıllı tahtalarla donatıldığı halde Türkçe derslerinde bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT) dayalı araçlar sınırlı kullanılmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında “okulun teknoloji alt yapısı yetersizliği, öğretmenin BİT yetersizliği, Programın BİT’e yönelmemesi, öğretmenin Türkçe dersinde BİT’i kullanmayı uygun bulmaması, kitap kullanma alışkanlığı, BİT’e uygun materyal hazırlamanın vakit kaybına yol açması, Türkçe dersine yönelik hazır ders materyallerinin yetersiz olması, öğrencilerin BİT yetersizliği” olduğu bilinmektedir. Ders kitaplarının ülkemizde 2003-2004 eğitim öğretim yılından beri ücretsiz olarak dağıtılması ders kitaplarını ekonomik, kolay ulaşılan bir araç haline getirmektedir. Aynı zamanda öğretmen ve öğrencinin özel bir bilgi ve donanım gerekmeden ders kitaplarını kullanabilmesi öğretmen öğrenci arasındaki eğitsel iletişimin merkezine ders kitaplarının yerleşmesine yol açmaktadır.

Öğretim programlarının amaçlarını, içeriklerini sınıf ortamına taşıyan ders kitaplarının öğrenci için ilgi çekici, öğretmen için eğitsel amaçlara ulaşmayı kolaylaştırıcı olması beklenir. Ancak uygulama sürecinde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Karşılaşılan sorunlar nedeniyle ders kitaplarına yönelik eleştiriler, tartışmalar ve araştırmalar devam etmektedir. Türkçe ders kitabı incelemelerine yönelik araştırmalar konuyu tasarım unsurları, eğitsel unsurlar, dil ve anlatım gibi çeşitli ve birbirinden bağımsız yönleri ile ele almaktadır. Bu kitapta MEB 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı örneğinde Türkçe öğretimine özgü konular; kuramsal dayanakları, değerlendirme ölçütleri ve örnekleri ile birlikte topluca sunulmaktadır. İncelemelerde kuramsal bilgiler, incelemeye dayanak oluşturmaya yetecek ölçüde sınırlı tutulmuştur. İnceleme ölçütleri alanda kabul gören, anlaşılması ve kullanılması kolay ölçütlerden seçilmiştir. Ölçütlere dayalı olarak yapılan incelemeler genellikle kitabın tamamını kapsamaktadır. Böylece Türkçe ders kitaplarını incelemeye yönelik bilgi, ölçüt ve örnekleri bir arada görmek mümkündür.

Türkçe derslerinin odağında yer alan metinler; türleri, temalara uygunlukları, okunabilirlik düzeyleri, görsellerle uyumu, içerdikleri değerler açısından incelenmiştir. Dersin amaçlarına ulaşmasında kullanılan etkinlikler; sözcük öğretimi, dil bilgisi öğretimi, etkinliklerin nitelikleri ve görsellerin kullanımı açısından incelenmiştir. İncelemeler öğretim programı boyutlarına göre sınıflandırılırsa ders kitaplarının ne öğretilim sorusunu cevaplayan içeriği, nasıl öğretilim sorusunu cevaplayan öğretme-öğrenme süreci incelemelerin yoğunlaştığı boyutlar olarak öne çıkmaktadır. İçeriğe ve öğretme-öğrenme sürecine yönelik olarak yapılan bu incelemelerde Program'ın amaçları daima göz önünde bulundurulmuştur. Program'ın ölçme ve değerlendirmeye ilişkin yaklaşımı ile ders kitabının uyumlu olup olmadığı etkinliklerin nitelikleri üzerinden dolaylı olarak değerlendirilmiştir, ancak tema sonu ölçme ve değerlendirme çalışmaları bağımsız olarak gözden geçirilmemiştir, bu da çalışmanın bir eksiği olarak değerlendirilebilir.

Bu kitapta sunulan kuram, ölçüt ve örneklerin Türkçe öğretmenleri için okuttukları ders kitaplarındaki sorunları doğru teşhis etmede, öğretmen adayları için okutacakları ders kitaplarının niteliklerini belirlemede, ders kitapları yazarları için istenen özelliklere sahip ders kitaplarını hazırlamada yol gösterici olması dileğiyle...

Serpil ÖZDEMİR

Bartın, 2019

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: EĞİTİM-ÖĞRETİM SÜRECİNDE DERS KİTAPLARININ YERİ VE NİTELİKLERİ..... 9

Eğitim Programları ile Ders Kitabı İlişkisi	9
Ders Kitaplarının Yararları	11
Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler	13
Ders Kitaplarının Hazırlanması	24
Ders Kitaplarını İnceleme Ölçütleri.....	25
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	27

2. BÖLÜM: DERS KİTAPLARINDAKİ METİN TÜRLERİ VE METİNLERİN TEMAYA UYUMU 29

Metin Kavramı	29
Metin Türleri.....	30
Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri.....	35
Türkçe Öğretim Programında Temalar.....	37
Türkçe Ders Kitaplarının Metin Türleri ve Temalar Açısından İncelenmesi	42
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	52

**3. BÖLÜM: TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
OKUNABİLİRLİK..... 53**

Okunabilirlik Formülleri	55
Türkçe Ders Kitaplarının Okunabilirlik Durumu.....	59
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	64

**4. BÖLÜM: TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
GÖRSELLER..... 67**

Görsellerin İşlevleri	67
Ders Kitaplarındaki Görsellerde Bulunması Gerekten Özellikler.....	71
Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsellere İlişkin İncelemeler	79
a. Etkinliklerde Kullanılan Görsel Materyal Türlerinin Öğretim Programı İle Uyumu.....	79
b. Türkçe Ders Kitabındaki Görsellerin Tasarımsal Özellikleri.....	86
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	94

**5. BÖLÜM: TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA
DEĞERLER..... 97**

Değer Kavramı.....	97
Değerlerin İşlevleri.....	98
Değer Sınıflamaları	100
Değerler Eğitimi.....	104
Türkçe Dersi Öğretim programında Değerler.....	106
Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Açısından İncelenmesi.....	108
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	115

6. BÖLÜM: TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA SÖZCÜK ÖĞRETİMİ 117

Sözcük	117
Sözcük Hazinesi	120
Sözcük Öğretimi	121
Türkçe Ders Kitaplarında Sözcük Öğretimi Etkinliklerinin İncelenmesi	130
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	139

7. BÖLÜM: TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ 141

Dil Bilgisi Öğretiminin İlkeleri.....	142
Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Dil Bilgisi Öğretimi.....	146
Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin İncelenmesi.....	148
Bölümde Kullanılan Kaynaklar.....	157

8. BÖLÜM: TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA ETKİNLİKLER..... 159

Öğrenme Yaklaşımlarının Etkinlik Anlayışları	159
Etkinliklerin Alıştırmalardan Farkları	161
Etkinliklerle Öğrenme	162
Etkinliklerin Bilişsel Gelişime Katkısı.....	165
Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin İncelenmesi.....	168
Ekler	175

